

това, отъ Поповичъ — за породения тамъ кошмаръ на жена му, и разбира се, ние не подозираме важния намекъ на автора, защото сме забравили, че въ първия мигъ слѣдъ дигането на завѣсата Витановъ бѣше загатналъ съвсѣмъ бѣгло за своето минало прѣбивание тамъ. Че той е билъ нѣкога гостъ на Поповичъ, това е единъ фактъ, който сме запазили като впечатление, но че това е станало именно въ чифлика, е една подробностъ, за насъ още безъ никакво съдържание и значение и, слѣдователно, безъ психологическата сила, да се наложи на съзнанието ни.

При изложението на необходимитѣ факти драматическия писател, който не иска да каже, като класицитѣ, всичко наведнажъ и на едно мѣсто, трѣбва непременно да се придържа въ техниката на концентрическата разработка: винаги да дава нѣщо завършено и въ едно послѣдователно разширяване.

Въ сцената между Бистра и Витановъ (I картина) се извършва единъ много важенъ и психологически вѣренъ прѣломъ въ душата на майката. Въ първата частъ на тая сцена Бистра държи, възмутена, обвинителна рѣчь противъ насилията на единъ башибозукъ, който се е поругалъ съ сѣмейната честъ на такъвъ голѣмъ човѣкъ, като Поповичъ. Но когато, веднага слѣдъ това, Витановъ ѝ възпроизвежда въ своята защита подробноститѣ на насилническия актъ и бѣгло загатва нейното участие въ прѣстѣплението, поради съзнателната ѝ и доброволна пасивностъ, обвиненията ѝ отстъпватъ веднага мѣсто на нѣмния ужасъ на единъ уличенъ въ прѣстѣпление обвиняемъ. Нотъкъмо този важенъ вжтрѣшенъ прѣломъ остава за зрителя непонятенъ. Нима Бистра можеше тъй нагло да лъже прѣди това, че е изнасилена? О, тя е била непрѣмънно съгласна — макаръ и за късаврѣме, тя се е увлѣкла отъ Витановъ! Ако Яворовъ мисли, че е създадалъ една загатка, която поддържа естетическото любопитство на зрителя до саморазкритиията на Бистра въ II картина, много се е излѣгалъ. Зрителътъ остава, напротивъ, въ едно крайно вѣдно за всички по-нататѣшни впечатления недоумѣние, което не може да се компенсира отъ твърдѣ късното естетическо задоволство при разбулването на оная двойственостъ въ душата на Бистра — Ева, за които говорихме въ началото на тия бѣлѣжки. Може ли да долови зрителътъ всичкия ужасъ, който вдѣхвать на Бистра думитѣ на Поповичъ въ устата на Витанона: „Съпругътъ е баща и съпругата майка, инакъ нѣма съпружество?“ Подготвенъ ли е той сега да разбере, че тия думи подигатъ крайчеца на нейната трагедия, като хвърлятъ ярка сѣрѣтина върху интимната причина на нейното „падение?“ Този именно психологически много вѣренъ моментъ и единъ отъ най-цѣнитѣ въ драмата остава загубенъ: защото трѣбва да се реконструира. Авторътъ е ималъ въ рѣцѣтъ си диамантъ, но го е поставилъ тъй, че се е загубилъ всичкиятъ му блѣсъкъ. Цѣнната техника на голѣмия модеренъ майсторъ въ драмата, Ибсенъ, се състои въ постепенното разбулване на душевнитѣ прѣживѣвания; отдѣлнитѣ моментъ у него е загатка, която долавяме и веднага ще разберемъ, но не гатанка, чието рѣшение нашиятъ авторъ усложнява съ безгрижието или кривото разбиране на драматическата техника.